

West Zeeuws-Vlaanderen
Raad van State, verpachting tienden 1688
Bewester Eede

Huib J. Plankeel

*Eerder verschenen op www.grijsbaard.nl, en met toestemming
van de rechthebbenden overgenomen en geplaatst op HoGenDa.*

Bron

Nationaal Archief, toegang 1.01.19, Raad van State, inv.nr 1846, verbaal 1688.
Eerste deel uit inv.nrs 1846-1849, Verbalen van de commissies tot de inspectie van de tienden in Vlaanderen, met bijlagen. 4 delen. (1846: 1688; 1847: 1689-1693; 1848: 1694-1698 en 1849: 1702-1706).

Inleiding.

In mei 1688 besloot de Raad van State tienden te verpachten in Zeeuws Vlaanderen. Dat was door hen nooit eerder gedaan. Mr Pieter de Huijbert, heer van Burgh etc., werd door hen gedeputeerd om dit af te handelen.

Deze maakte een uitgebreid verslag (verbaal) van zijn reis en handelen, en voegde aan zijn verbaal vele (46) bijlagen toe, met o.a. de quohieren van de diverse verpachtingen.

Gezien mijn belangstelling heb ik **alleen aantekening** gemaakt van de zaken **aangaande West Zeeuws Vlaanderen**.

De verpachtingen betreffen het Land van Cadzand, een gedeelte van Nieuwvliet, de polders rond Aardenburg, Sluis en Oostburg, ten noorden van de Passegeule en de Prins Willemspolders eerste en tweede deel, waar de tienden nog in handen waren van "geestelijke" heren. De tienden van de landen in de Mauritspolder en Oranjepolder, Groede, Wulpen, en (een deel van) Breskens en Nieuwvliet, waren na de herdijkingen begin 17e eeuw in handen gekomen van partikuliere eigenaren, zoals b.v. Jacob Cats.

Gedeeltelijke samenvatting van het verbaal van

Mr Pieter de Huijbert, heer van Burgh etc., als gedeputeerde van de Raad van State, tot het besteden van het bolwerk Hollandia, Sas van Gent, mitsgaders nog andere fortificatiewerken in Vlaanderen, en voorts het verpachten van de tienden in de polder van Naemen, alsmede Austricke, Albertus, St Pieters, Philippijne en Clara polders, gelijk mede in de Henricus polder bij Oostburg, en voorts meer andere polders en quartieren van Vlaanderen, voor dezen nooit wegens den Raad verpacht, alles tot bewaring van sLandts recht, en onverminderd de deugdelijke pretentie die iemand daar op zou kunnen maken, navolgende Ha: Ed: Mo: resolutie en autorisatie van de 22e en 31e mei dezes jaar 1688.

Mr Pieter de Huybert, heer van Burgh en Kraaienstein, geb. 1 april 1622, overl. Den Haag 7 jan. 1697, en de 18 jan. d.a.v. vervoerd naar Burgh en daar begraven in de kerk. Hij was schepen, raad en thesaurier van Middelburg, curator van de Latijnsche school aldaar, secretaris der Staten van Zeeland 1659-1664, raadspensionaris van Zeeland 1664-1687, lid van de Raad van State 1687-1697. Gegevens uit De vroedschap van Zierikzee / P. D. de Vos, heruitgave 1982, p.194.

Zijn verbaal heb ik met grote bewondering gelezen. Het toont een buitengewoon schrandere regent, met bijzondere diplomatieke gaven, die deze zware klus in korte tijd bijzonder efficiënt uitvoerde. Ook heeft hij een gedegen verslag gemaakt, opdat in komende jaren precies bekend zou zijn, wat nu geregeld was.

Polders met heffingsvrijdom

In **bijlage 18** wordt een overzicht gegeven van alle polders, die vrij gesteld waren van verponding (voor kortere of langere tijd), meest vanwege de hoge lasten als gevolg van innundaties e.d. Het geeft een prachtig overzicht van de situatie medio 1688.

De quohieren

Volgen nu de in bijlagen opgenomen quohieren.

Overzicht

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 08 Verpachting van de schoof, saet en smouttienden van den Henricuspolder, item de schooftienden van t nieuw bedijkte polderken geseijt "de Bruchsevaart" en het Stampershoeck polderken, en dat over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 09 Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van het eerste deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 25 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 10 Verpachting van de schooftienden van een gedeelte van [dwz. het oostelijk deel van] het eerste deel van Prins Willemspolder, te weten Vrije polderken, Passegeule, Cateleijne en deel van Dierckensteene polders, over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Oostburg, 26 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 11 Verpachting van de schooftienden van het tweede deel van Prins Willemspolder over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Schoondijke, 26 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 14 Verpachting van de schooftienden van Bewester Eede over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 28 juni 1688. Opm: Deze verpachting betreft geheel Bewester Eede, zowel benoorden als bezuiden St Pietersdijk.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 19 Verpachting van de schoof en lammertienden van den Eijlande van Cadsandt en de heerlijkheijt van Nieuvliet, geexcipieert de saet en moutthienden, over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 29 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 20 Verpachting van de schooftienden van het polderken Den Oosthoeck van den Boom benoorden Ste Cruijce over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Sluis, 1 juli 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 21 Verpachting van de schooftienden van Heijle, den Dooperspolder en Beoster Eede [daar onder begrepen de Biesenpolder], over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 30 juni 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 23 Verpachting van de schooftienden van Isabelle polder benoorden Aardenburg over het jaar en oogst 1688, geexcipieert de saet en smout tienden, gedaan binnen Aardenburg, 1 juli 1688.

Raad van State, inv.nr 1846, bijlage 14

Verpachting van de schooftienden van Bewester Eede over het jaar en oogst 1688, gedaan binnen Sluis, 28 juni 1688

	pachter	bedrag	borgen
1e houck, zal wezen het gedeelte van de 14e cavel, strekkende met het oosteinde aan de Calsieweg en met het westeinde aan de eerste cavel buiten de Zuidpoort van Sluis, jegens de contrescharpen, groot 15 gem. 255 r., zoveel [als] ligt beoosten de Calsieweg, mitsgaders de 15e cavel oost vandaar, tussen de Langeweg op de zuidzijde, en de volgende cavel op de noordzijde, tot over de Crabbe creke , en met de westzijde aan de 50e cavel, zuid t einde den 46e cavel, t eilandeken daarin begrepen, groot 40 gem. en is t land van dhr Ferdinande de Bacquere	Roelandt de Klerck	£3	[ni]
2e houck, is de gehele 16e cavel, noord daaraan, met het westeinde jegens de contrescharpen en met het oosteinde aan de Crabbe creke, groot 40 gem., en nog de 17e cavel, noord daaraan, met beide einden als voren, en is t land van dhr Ferdinande de Bacquere, ook 40 gem, tesamen 80 gem.	Roelandt de Klerck	£11	[ni]
3e houck, is de gehele 18e cavel, groot 40 gem., zijnde t land van dhr Vrijbergen, strekkende met beide einden als voren, mitsgaders de 19e cavel, ook 40 gem., oost over de Crabbe creke, langs de zeedijk, en is t land van jo:r de Boodt en andere, tesamen 80 gem.	Bernardt de Bever	£12	Jan Teckenoer Bartelt Cant
4e houck, is de 20e cavel, zuid daaraan, met het oosteinde aan de zeedijk en met het westeinde aan de Crabbe creke, groot 40 gem., zijnde t land van dhr Corns: Laen, en de 21e cavel, ook 40 gem., lopende langs de zeedijk, zuid tot op de Langeweg bij de Draijbrugge , zijnde t land van dhr Calleman (sic, lees Lalleman), tesamen 80 gem.	idem = Bernardt de Bever	£17-5	als hiervoor
5e houck, zal wezen de 22e cavel, groot 40 gem., west daarover, met het zuideinde aan de Langeweg, en met het noordeinde aan de 20e cavel, mitsgaders de 23e cavel, ook 40 gem., genaamd de Bijl cavel , met de zuidzijde aan de Langeweg, en met de noordzijde aan de 20e cavel voors.,	Bartelt Cant	£21	Jacob Andriessen Bernard de Bever

zo westwaarts een byle tot de Crabbe creke, zijnde t land van Ha:Ho:Mo: en de wed. Adriaen Vlaemincx, tesamen 80 gem.			
6e houck, zal wezen de 24 cavel, groot 40 gem., west daaraan, met het westeinde aan de Crabbe creke, zuidwaarts tot de Langeweg, daarmede begrepen t geen ligt tussen de creken, mitsgaders de 25e cavel, zuid over de Langeweg, ook 40 gem., met het oosteinde aan de 27e cavel, en is t land van Ha:Ho:Mo:, tesamen 80 gem.	Marinus Claesen	£16	Mattheus van Overtvelt
7e houck, is de 26e cavel, groot 40 gem., zuid daaraan, rondom de Crabbeschans , tussen de Oostweg aan de westzijde, en is t land van Ha:Ho:Mo: en nog de 27e cavel, oost daaraan, ook 40 gem., met het noordeinde aan de Langeweg, en met het zuideinde aan de 29e cavel, zijnde t land van mevr. van Respaigne, tesamen 80 gem.	Claes Cantelle	£9-15	Pieter de Vrese Jacob Dercks
8e houck, is de 28e cavel, groot 40 gem., oost op tot aan de zeedijk van de Aardenburgse vaart , strekkende met beide einden als voren, en nog de 29e cavel, ook 40 gem., daar t einden aan, en met het westeinde aan de Oostweg, met het oosteinde aan de voors. zeedijk, alzo zuidwaarts op, zijnde t land van mevr. Respaigne, tsamen 80 gem.	Jan Benout	£21	Mattheus van Overtvelt Cornelis Andriessen
9e houck, is de 30e cavel, groot 40 gem., zuidwaarts strekkende met beide einden als voren, zijnde t land van mevr. Respaigne en dhr Schepens, voorts nog de 31e cavel, ook 40 gem., strekkende als voren en is t land van dhr de Vriese en die van Spermailje, tesamen 80 gem.	Bartelt Cant	£22-15	Jacob Andriessen Bernardt de Bever
10e houck, is de 32e cavel, groot 40 gem., strekkende als voren, en is t land van Jaques Ballet en de kerk van Sluis, mitsgaders de 33e cavel, ook 40 gem., strekkende als voren, en is t land van de kerk van Sluis, tesamen 80 gem.	mr Johan Hurtecant	£20-5	Adriaen Jelis Wouter Egberts
11e houck, is de 34e cavel, groot 40 gem., strekkende als voren, en is t land van de armen van Sluis, mitsgaders de 35e cavel, ook 40 gem., strekkende als voren tot jegens de contrescharpen van Aardenburg en is t land van de armen van Sluis, die van Eechoutte e.a., tesamen 80 gem.	als voren	£16-5	als voren

12e houck, zijnde de 36e cavel, groot 40 gem., west daaraan over den Oostweg met het westeinde aan St Pietersdijk van d Elderschans en de strate lopende naar Aardenburg besloten, en is t land van dhr Thibaut, mitsgaders de 37e cavel, ook 40 gem., west daaraan, strekkende als voren, en is t land van dhr Thibaut, tesamen 80 gem.	Bartolomeus Goethals	£18-15	Bernardt de Bever Laurens de Baer
13e houck, zijnde de 38e cavel, groot 40 gem., noord daaraan en strekkende met beide einden als voren, en is t land van dhren Thibauts, mitsgaders de 39e cavel, ook 40 gem., strekkende als voren, en is t land van dhr Pieter Lips, tesamen 80 gem.	Joost Mabsijn	£14	Sasper(!) Gargille Joris Henderick
14e houck, de 40e cavel, groot 40 gem., strekkende met beide einden als voren, en is tland van dhr Lips, mitsgaders de 41e cavel, ook 40 gem., strekkende als voren, nochtans wordt in deze cavel geexcipieert 19 gem. 186 r., wezende t land van Ste Baeffs, dat dhr Bogaert in admodiatie is hebbende, t welk in deze niet mede wordt verpacht, zulks maar 20.114 gem. en tesamen 60 gem. 114 r.	Claes Cantelle	£10-15	Pieter de Vrese Jacob Derckx
15e houck, de 42e cavel, 40 gem., gelegen in de houck van de Cruys schans , langs de Calsije wegh, eindende noord aan de Blauwels weg , alsoo oostwaarts op, mitsgaders de 43e cavel, ook 40 gem., oost daaraan, met het noordeinde aan de Blauwels weg, met het zuideinde aan de 41e cavel, zijnde alles t land van jo: vidua dhr Weyts en anderen	Laurens de Baer	£23-15	Marinus van Uffelen Adriaen Ceuvelaer
16e houck, de 44e cavel, groot 40 gem., strekkende als voren, en is t land van dhr Weyts, mitsgaders de 45e cavel, ook 40 gem., oost daaraan, en is t land van voorn. jo: vidua Weyts, tesamen 80 gem.	als voren	£9-15	als voren
17e houck, de 46e cavel, groot 40 gem., met al tgene aan deselve cavel dependeert, zo beoosten als bewesten de kreek, ook t gene ligt langs den Oostweg en t gene ligt tussen de wegen en de kreek besloten, en is t land van dhr Ellieul en van Werve, mitsgaders de 47e cavel, ook 40 gem., met t zuideinde aan de Blauwels weg en met het noordeinde aan de 50e cavel, en is t land van dhr Parent en andere, tesamen 80 gem.	Erasmus van Olmen	£17	burgmr Maillart van: Busse

18e houck, de 48e cavel, groot 40 gem., west aan de voorgaande, met het zuideinde tot aan de Blauwels weg, strekkende met het noordeinde aan de volgende cavel, en is t land van Cornelis van Ouwegem, mitsgaders de 49e cavel, ook 40 gem., strekkende als voorgaande langs de Calsije weg, en is t land van Erasmus van Holme, tesamen 80 gem.	Erasmus van Olmen	£24-10	dhr Maillart van: Bussen
19e houck, de 50e cavel, groot 40 gem., oost daaraan, met het noordeinde aan de Lange weg, strekkende met het zuideinde aan de 40e [lees 47e] cavel, en is t land van Ha:Ho:Mo:, mitsgaders de 51e cavel, ook 40 gem., oost daaraan, genaamd Spreeuwenburg , zo van t geene ligt beoosten als bewesten de kreek, en is t land van dhr Stavenisse, tesamen 80 gem. NB. Onduidelijk; de 51e cavel ontbreekt op de kaart van t OostVrije, wel ligt daar een stuk van de 15e, en beoosten de kreek de 25e ???	Erasmus van Olmen	£5-10	als voren
20e houck, beginnende van den Smoutweg langs St Pietersdijk tot de Cruijs schans, vandaar langs de Calsije weg tot zekere sloot of gracht , die van de voors. Calsije weg loop na den Smout weg, tussen t land van dhr Schepen en d hofstede van dhr M. van: Bussche, alzo langs de voors. Smoutweg tot St Pietersdijk besloten.	Pieter van Viaenen	£15	Louys Dobbelaer Antoni Vermeer
21e houck, beginnende van voorn. sloot, lopende langs de Calsije weg noordwaarts en de Smout weg, tot jegens de contrescharpen van Sluis, in deze wijk ge-excipieert 46.200 gem., zijnde landen bij voorn. heer van den Bussche gebruikt van die van Sint Baeffs	Jacob Andriessen	£11	Bartelt Kant Bernardt de Bever
22e houck, beginnende van de sluis op de Smout weg, langs de contrescharpen van Sluis, zuidwaarts langs de zeedijk tot zekere cavelsloot , die ligt tussen t land van dhr van Opelaere en die van Ste Baeffs, welke slootgracht loopt van aan de zeedijk tot op de Smoutweg, nevens t hof van Betje Benoot; in deze wijk wordt gereserveerd 66.200 gem. land, wezende admodiatie land van Ste Baeffs, gebruikt bij dhr van: Bussche.	Anthoni Vermees	£18	Andries Willeka
23e houck, beginnende van de voors. cavelsloot aan t voors. Betje Benoot, langs de Smoutweg tot St Pietersdijk, vandaar tot aan het Lapschuyrse gat ,	Adriaen Keuvelaer	£11-5	Jan Dagge Andries Willeka

langs denselven dijk ende vandaar noordwaarts langs de zeedijk tot de voors. cavelsloot also besloten.			
24e houck, groot 101 gem. 9 r. land, in Bewestereede bezuiden St Pietersdijk, nieuw bedijkt ten jare 1679, beginnende van de zeedijk tussen Ste Pietersdijk en Charel Blicx creke , oostwaarts tot aan de Sluijsenweg nevens den Cruijdsdijk, zijnde t beloop, daar Jan Bruneel in woont, en daar de stroo-meulen in staat, zijnde t 1e, 2e en 3e beginnen van Bewestereede.	Andries Willeka	£13-10	Adriaen Keuvelaer Teunis Vermees
24e houck, noordoost vandaar, over de Sluijsweg ter weelde, groot 97 gem. 215 r., beginnende van de Sluijsweg aan de Cruijdsdijk, tussen Ste Pietersdijk en een geule, oostwaarts tot aan de dreve, lopende aan Ste Pietersdijk zuidwaarts naar de Stiershouck , daar de hofstede van Gijsel Hebbregts placht te staan, daarin begrepen de houck, daar deselve hofstede gestaan heeft, tot aan de geule en vervolgende een oude dijk, zijnde 13e, 14e en een deel van 16e begin in de Stiershouck	Adriaen Ceuvelaer	£11	Jan Dagge Andries Willeka
26e houck, zuidoost over deselve dreve, groot 102 gem. 11 r., beginnende van dezelve dreve tussen denselven oude dijk bij de geule, mitsgaders Ste Pietersdijk, tot aan de Elderschans te niete lopende, zijnde deel vant 16e en t geheele 17e begin, mitsgaders een klein deel vant 18e begin	Johan Hurtecant	£21-15	Adriaen Gillis Wouter Egberts
27e houck, zuidoost dezelve geule tot aan de Bruggeweg, daar Jan de Kant in woont, groot 72 gem. 7 r., beginnende van de Eelderschans westwaarts langs de Bruggeweg, tot de dijk van de polder van Heijle , en noordwaarts tot de geule, lopende van de noordwest hoek tussen de selve geule en de dijk van de polder van Heijle in veel plaatsen voorbij het Craeijenest westwaarts en noordwaarts tot aan de Sluijse weg, jegens over de Blauwe herberge , zijnde deel van 12e, 16e, 18e en 19e beginnen;	Guillaume de Snuff	£15-10	Jan Carre Joseph Corteville
op de zijtzijde van[de] bruggewegh 28e houck, oost daerbij tussen d Elderschans en de stad Aardenburg, beginnende van Ste Pietersdijk zuidwaarts tussen de geule en d Eede tot aan de Cracqueel weg , groot 106 gem. 211 r., met welcken houck gaat t eilandeken van burgmr Rooman, met welke partij gaat t land van jo:r Rapaert ende Buceus op dezelve zijde gelegen, zijnde deel vant 20e, 21e en 28e beginnen		—	

29e houck, west over de geule is Idewalle , groot 116 gem., strekkende tussen de Praetvliet ende t voorgaande beloop, zuidwaarts tot de Cracqueel weg, zijnde 2e en deel van 9e begin, met welke houck gaat een partij van mevr. van der Beke tot Gent, en een houcxken van St Jans in Aardenburg, en enige partijen van Joos d'Hondt	—	
30e houck, west aan de Praetvliet, beginnende aan de zuidzijde van de Bruggewegh, recht jegens over d hofstede van Joost d'Hondt tussen de Praetvliet en de dijk van de polder van Heijle, met een smal streepe zuidwaarts tot aan de zeedijk, die naar Middelburg loopt, scheidende op de aangewassen kreek , groot 53 gem. lands, deel vant 22e en 23e begin	—	
31e houck, beginnende van aan dezelve aangewassen kreek tussen de zeedijk en de Praetvliet, strekkende alzo met het eiland zuidwaarts tot aan de Cracqueelweg, groot 60 gem. land, deel van t 27e begi, jegens over de bailje van de dijk	—	
32e houck, aan de zuidzijde van de Craqueel weg in de Praet[polder] tussen den Praet aan de oostzijde, het papedijckxken aan de westzijde, strekkende zuidwaarts tot den dijk van de Dooperspolder , zijnde deel van t 32e begin, groot 65 gem.	—	
33e houck, oost over denselven Praetvliet , beginnende van de Cracqueel wegh, tussen d Eede en de Praetvliet, zuidwaarts tot de dijk van de Dooperspolder, zijnde t 29e en deel van t 30e begin, groot in lande 142 gem.	—	
34e houck, bewesten van de Papendijck tot tegen de Molen creke , en van de zeedijk tot tegens de Brieverswegh , groot ontr. 55 gem., met tarwe en rogge, en ontr. 15 gem. met bonen, haver en boekwijt	—	
35e houck, op Heijle , groot 35 a 36 gem., daaraf is bezaaid ontr 17 gem. met tarwe, gerst en rogge, en ontr. 5 gem. met bonen en haver.	—	

NOTA. De verpachting van de tienden in Bewestereede bezuiden St Pietersdijk werd blijkens het verbaal overgelaten aan de wed. Soetaert uit Brugge.